

Onderwerp: Aanbiedingsbrief ABA rapport

Datum: 26-11-2025

Geachte lezer,

Er zijn veel zorgen over behandelingen voor kinderen met autisme die gebruik maken van Applied Behavior Analysis (ABA). Na eerder onderzoek vanuit het Nederlandse Autisme Register (NAR) heeft het ministerie van VWS aan het Nederlands Jeugdinstituut gevraagd om rode draden uit de kennis over ABA te halen, met als zwaartepunt de kennis uit gesprekken met ABA-professionals en ervaringsdeskundige professionals.

Bijgevoegd vindt u ons rapport. We hebben geprobeerd vanuit onze onafhankelijke kennisrol inzicht te bieden in de discussies over ABA. Deze zijn emotioneel en gepolariseerd, in het veld, in de publieke opinie, maar ook in de politiek, waar eerder gesproken is over verbod en nu een motie is aangenomen die ABA wil reguleren.

ABA is diffuus, is onze conclusie. Het wordt bij verschillende doelgroepen, voor verschillende doelen en op verschillende manieren gebruikt. De onderliggende principes worden gebruikt in een groot scala aan behandelingen en zijn deel van elke opvoeding. Het is hierdoor zeer moeilijk algemene uitspraken te doen over een verbod of regulering. Daarnaast betwijfelen wij ten eerste of een verbod of regulering leidt tot een oplossing. Het vraagstuk ligt namelijk niet zo zeer bij de gebruikte techniek, maar bij hoe deze wordt toegepast en het doel waarvoor de techniek wordt gebruikt. Onder dit vraagstuk gaat een fundamentele waarde-discussie schuil. De onderliggende vraag in de discussie rondom ABA is volgens ons hoe we recht kunnen doen aan de behoeften en eigenheid van kinderen die de wereld anders beleven. Dit vraagt om een andere discussie en andere oplossingsrichtingen dan een verbod of regulering.

Op basis van ons onderzoek is het voor het NJi op dit moment niet mogelijk om hele concrete aanbevelingen te doen in de vorm van een specifieke set aan kaders, handreikingen of richtlijnen. Wij realiseren ons dat dit ongemakkelijk is voor alle mensen die hieraan behoefte hebben. Maar de

theorie en praktijk is te diffuus om hier nu concreter over te worden. En de onderliggende waarden over hoe gekeken wordt naar verschillen in de samenleving, zijn te weinig expliciet gemaakt. Een algemene notie dat de oude vormen van ABA niet langer gebruikt moeten worden, zoals beschreven in de richtlijn van de NVvP/FMS, biedt ook weinig houvast voor het handelen in de praktijk. Behandelaren en ervaringsdeskundigen zijn het er wel over eens dat:

- straffen nooit een onderdeel zou mogen zijn van een ABA-behandeling
- de behandeling niet gericht moet zijn op het maskeren van kenmerken die bij autisme horen
- de behandeling het welzijn van het kind moet vergroten.

Deze principes vragen om concrete vertaling. Met name bij het laatste punt is niet altijd evident wat het welbevinden vergroot en of een behandelaar dat goed in kan schatten.

Wij doen in het rapport aanbevelingen voor het vervolg. Boven de discussie rondom ABA hangt een bredere vraag over wat goede zorg is voor kinderen met autisme. Dit vraagt om een ethisch kader dat een aanscherping kan zijn van bestaande beroepscode en de zorgstandaard voor professionals die met kinderen met autisme werken. Bovengenoemde drie principes zouden daarin leidend moeten zijn. Dit ethisch kader moet in samenspraak met ervaringsdeskundige professionals worden ontwikkeld. In samenhang met dit ethisch kader kunnen, wederom in nauwe samenwerking met ervaringsdeskundige professionals, kwaliteitskaders en handreikingen voor passende uitvoeringspraktijk worden ontwikkeld. Deze bieden dan houvast voor professionals en cliënten, vormen de basis voor de kwaliteitsborging door bestuurders van de zorgaanbieders, en bieden een basis voor kwaliteitsafspraken in de financiering en voor toezicht. Dit vraagt om een duurzame lerende aanpak waarbij ervaringsdeskundige professionals een belangrijke rol moeten krijgen. Daar ontbreekt het nu aan.

Voor de korte termijn adviseren wij zorgaanbieders zeer kritisch te kijken naar welk aanbod zij bieden en daar ervaringsdeskundige professionals op te laten adviseren. Hierbij is reflectie nodig op de dilemma's in de opvoeding en behandeling van kinderen met autisme en de vraag wat hun welbevinden bevordert. Daarnaast adviseren we gemeenten om met de aanbieders die zorg leveren aan kinderen met autisme in overleg te treden over of, en zo ja hoe, ze ABA-interventies gebruiken, hoe ze invulling geven aan de drie eerder genoemde principes, hoe supervisie en intervisie is geregeld en of ze ervaringsdeskundigen betrekken. En daarbij aandacht te vragen voor de geconstateerde risico's en aan te dringen op de grootst mogelijke zorgvuldigheid. Tevens adviseren wij de gemeenten te zorgen voor voldoende verscheidenheid aan aanbod, zodat ouders en kinderen zelf beter kunnen bepalen welke zorg het beste past bij hun vraag.

Hier ligt dus een opgave voor de samenwerkende partijen in de jeugdhulp. Die zijn al verenigd in de vijfhoek van de Hervormingsagenda en, als onderdeel daarvan, Kwaliteit en Blijvend Leren. Elk van deze partijen heeft daarin een eigen verantwoordelijkheid.

In bijgevoegd rapport hebben we geprobeerd de discussie goed weer te geven, te verdiepen en te verbreden en daarmee ruimte te maken voor constructieve dialoog en verandering. We hopen met dit rapport recht te doen aan alle partijen en bij te dragen aan een constructieve dialoog zodat concrete vervolgstappen mogelijk worden.

Met vriendelijke groet,

Rutger Hageraats
Ans van de Maat
Bestuur NJi

Aantal bijlage(n): 1